

Л. П. СІДЕЛЬНИКОВА

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0001-7182-2923

В. В. ЗОСИМЧУК

здобувач першого (бакалаврського) рівня
кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0009-0006-2730-4188

ФІСКАЛЬНІ ЕФЕКТИ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Місцеве оподаткування є вагомим інструментом фіскальної політики, що сприяє формуванню бюджетних ресурсів територіальних громад та забезпеченню їх фінансової незалежності. Повномасштабне вторгнення РФ на територію нашої держави згенерувало значні негативні впливи на різні сфери національної економіки, у тому числі і систему місцевого оподаткування. Воєнний стан суттєво змінив обсяги та структуру надходжень місцевих податків і зборів, особливо на деокупованих територіях та в територіальних громадах, наближених до лінії бойового зіткнення, що вимагає впровадження додаткових заходів для забезпечення фінансової стабільності місцевих бюджетів. Метою статті є аналіз фіскальних ефектів системи місцевого оподаткування на території Херсонської області в умовах воєнного стану та оцінка впливу війни на формування власних фінансових ресурсів територіальних громад на деокупованих територіях. Досліджено фіскальну ефективність системи місцевого оподаткування в Україні в період ведення військових дій. Проаналізовано вплив війни на акумуляцію податкових джерел доходів місцевих бюджетів Херсонської області. Визначені основні тенденції формування структури і динаміки податкових надходжень місцевих бюджетів Херсонської області у 2021-2023 роках. Розглянуто структуру системи місцевого оподаткування у складі місцевих бюджетів Херсонської області. Проаналізовано трансформації фіскальних ефектів місцевого оподаткування в умовах війни. Визначені чинники негативного впливу на обсяги мобілізації єдиного податку. Деталізовано фіскальні ефекти податку на майно у розрізі його складових. Обґрунтовано, що чинна система місцевого оподаткування в період повоєнного відновлення має бути істотно переформатована, адже у діючому форматі вона неспроможна забезпечити достатні бюджетні ресурси для розбудови деокупованих та постраждалих від бойових дій територій. Акцентовано увагу, що саме оптимізація місцевих податків і зборів повинна стати ключовим чинником стимулювання регіональної економіки.

Ключові слова: місцеві фінанси, податкова система, регіональна бюджетна політика, місцеві бюджети, доходи, місцеве оподаткування.

L. P. SIDELNYKOVA

Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0001-7182-2923

V. V. ZOSYMCHUK

Bachelor's Degree Student
at the Department of Finance, Accounting and Taxation
Kherson National Technical University
ORCID: 0009-0006-2730-4188

FISCAL EFFECTS OF THE LOCAL TAXATION SYSTEM IN KHERSON REGION UNDER MARTIAL LAW

Local taxation is an important instrument of fiscal policy that contributes to the formation of budgetary resources of territorial communities and ensures their financial independence. Russia's full-scale invasion of our country has generated significant negative impacts on various sectors of the national economy, including the local taxation system. Martial law has significantly changed the amount and structure of local tax and fee revenues, especially in the de-occupied territories and in territorial communities close to the contact line, which requires additional measures to ensure the

financial stability of local budgets. The purpose of the article is to analyse the fiscal effects of the local taxation system in the Kherson region under martial law and to assess the impact of the war on the formation of own financial resources of territorial communities in the de-occupied territories. The fiscal efficiency of the local taxation system in Ukraine during the period of military operations is investigated. The impact of the war on the accumulation of tax sources of local budget revenues in Kherson region is analysed. The main trends in the formation of the structure and dynamics of tax revenues of local budgets of the Kherson region in 2021-2023 are determined. The structure of the local taxation system in the local budgets of Kherson region is considered. The transformation of fiscal effects of local taxation in the conditions of war is analysed. The factors of negative impact on the amount of single tax mobilisation are identified. The fiscal effects of the property tax are detailed by its components. It is substantiated that the current system of local taxation in the period of post-war reconstruction should be significantly reformatted, since in its current format it is unable to provide sufficient budgetary resources for the development of de-occupied and war-affected territories. It is emphasised that optimisation of local taxes and fees should become a key factor in stimulating the regional economy.

Key words: local finance, tax system, regional budget policy, local budgets, revenues, local taxation.

Постановка проблеми

На сучасному етапі економічного розвитку місцеве оподаткування відіграє важливу роль у формуванні бюджетних ресурсів, забезпечуючи фінансову незалежність територіальних громад для виконання місцевих повноважень та задоволення потреб громадян у таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і житлово-комунальні послуги. Фіскальна роль місцевого оподаткування полягає не лише у наповненні бюджетів громад, а й у зміцненні фінансової системи держави в цілому. Втім, у сфері місцевого оподаткування існують і виклики, серед яких обмеженість бази оподаткування у деяких регіонах, недостатня ефективність адміністрування місцевих податків, нерівномірний розподіл податкових надходжень між регіонами з різним економічним потенціалом. Крім того, значні негативні впливи на різні сфери національної економіки, у тому числі і систему місцевого оподаткування, згенерувало повномасштабне вторгнення РФ на територію нашої держави. Воєнний стан суттєво змінив обсяги та структуру надходжень місцевих податків і зборів, особливо на деокупованих територіях та в територіальних громадах, наближених до лінії бойового зіткнення, що вимагає впровадження додаткових заходів для забезпечення фінансової стабільності місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Тенденції формування бюджетних ресурсів територіальних громад досліджували такі видатні українські вчені як О. Василик, Г. Возняк, Д. Загірняк, Т. Канєва, М. Карлін, О. Кириленко, Л. Лисяк, І. Луніна, К. Павлюк, М. Пасічний, І. Сторонянська, І. Чугунов, С. Юрій та інші. Питання особливостей функціонування системи місцевого оподаткування у світовій і вітчизняній фіскальній практиці вивчали В. Андрущенко, Н. Бак, Л. Баранник, І. Волохова, Т. Городецька, О. Гостева, О. Дем'янчук, А. Нікітішин, В. Письменний, А. Славкова, М. Слатвінська та інші. Акценти воєнного часу у формуванні локальних бюджетних ресурсів, в тому числі через механізми місцевого оподаткування, розставили у своїх працях В. Глухова, С. Дідур, А. Дуб, Т. Коляда, О. Кузьменко, Т. Мединська, І. Назаркевич, Л. Рябушка, О. Саєнко, В. Чорна та інші.

Разом з тим, особливої уваги потребують дослідження сучасного стану та подальших перспектив фінансового забезпечення територіальних громад деокупованих територій або територій, на яких ведуться активні бойові дії, з виокремленням проблематики місцевого оподаткування як основи фінансової бази органів місцевого самоврядування.

Формулювання мети дослідження

Метою статті є аналіз фіскальних ефектів системи місцевого оподаткування на території Херсонської області в умовах воєнного стану та оцінка впливу війни на формування власних фінансових ресурсів територіальних громад на деокупованих територіях.

Викладення основного матеріалу дослідження

Місьцеве оподаткування є вагомим інструментом фіскальної політики держави та її регіонів. Воно не лише сприяє формуванню ресурсів місцевих бюджетів, але й забезпечує економічну стабільність, стимулює регіональний розвиток та підвищує якість послуг, що надаються населенню. Не можна не погодитися з А. Славковою, яка зазначає, що фіскальний потенціал місцевих бюджетів є ключовим елементом їх фінансової стійкості та напряду залежить від обсягу власних податкових надходжень, які включають місцеві податки та збори [1, с. 215]. Отже, ефективне функціонування системи місцевого оподаткування є необхідною умовою для успішної реалізації реформи децентралізації та зміцнення фінансової спроможності територіальних громад.

Фіскальна ефективність системи місцевого оподаткування в Україні визначається її здатністю забезпечувати стабільні та достатні надходження до місцевих бюджетів для виконання покладених на них функцій та може бути охарактеризована через узагальнені показники, наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Фіскальна ефективність системи місцевого оподаткування України

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Питома вага місцевих податків та зборів у ВВП, %	1,65	1,62	1,53
Питома вага місцевих податків та зборів у доходах Зведеного бюджету України, %	5,41	3,84	3,22
Питома вага місцевих податків та зборів у податкових надходженнях Зведеного бюджету України, %	6,18	6,28	6,11
Питома вага місцевих податків та зборів у доходах місцевих бюджетів України, %	15,48	15,19	15,32
Питома вага місцевих податків і зборів у податкових надходженнях місцевих бюджетів України, %	25,93	21,43	23,01

Джерело: складено авторами за даними джерел [2; 3]

Дані таблиці 1 засвідчують вагому фіскальну роль місцевих податків і зборів у формуванні бюджетних ресурсів органів місцевого самоврядування протягом періоду дослідження. Так, за рахунок системи місцевого оподаткування формується майже чверть податкових надходжень та 15% доходів місцевих бюджетів України. Разом з тим, питома вага місцевих податків та зборів у ВВП є незначною і поступово скорочується: 2021 рік – 1,65%; 2022 рік – 1,62%; 2023 рік – 1,53%.

Через безпрецедентне зростання в період війни обсягів безповоротної допомоги від зарубіжних партнерів, які суттєво переформатували структуру бюджетних коштів, спостерігаємо значне скорочення частки місцевих податків і зборів у доходах зведеного бюджету – з 5,41% у 2021 році до 3,84% та 3,22% у 2022-2023 роках відповідно. Питома вага місцевих податків та зборів у податкових надходженнях Зведеного бюджету України протягом аналізованого періоду залишається на стабільно невисокому рівні у 6%.

В цілому, слід зазначити, що російська агресія негативно впливає на потенційні обсяги надходжень від місцевих податків і зборів через зниження економічної активності, руйнування виробничої інфраструктури та об'єктів нерухомості, зменшення кількості платників податків. Місцеві бюджети, залежні від внутрішніх ресурсів, стали більш вразливими до зовнішніх економічних шоків. Водночас, центральний уряд надає підтримку місцевим громадам через бюджетні трансферти, що дозволило їм зберегти основні соціальні та інфраструктурні функції, навіть у складних умовах війни.

Далі проаналізуємо вплив війни на акумуляцію податкових джерел формування доходів місцевих бюджетів Херсонської області, яка є однією з найбільш постраждалих від російської агресії. Об'єктивним є значне скорочення обсягів надходжень, адже в перший рік повномасштабного вторгнення РФ було тимчасово окуповано 88% території регіону. У листопаді 2022 року обласний центр і Правобережна Херсонщина були звільнені, але безпекова ситуація залишається більш ніж складною, що негативно впливає на мобілізацію податків і зборів, у тому числі місцевих. Станом на 2023 рік, з 49 територіальних громад Херсонської області 32 залишаються під тимчасовою окупацією, що становить понад 70% території регіону. Деокуповані громади продовжують зазнавати ворожих обстрілів, що ускладнює їхній розвиток та відновлення, а кількість населення в них скоротилася на 65% порівняно з 2022 роком, зменшившись до 154 133 осіб.

В таблиці 2 розглянемо динаміку податкових надходжень місцевих бюджетів Херсонської області у 2021-2023 роках.

Таблиця 2

Динаміка податкових надходжень місцевих бюджетів Херсонської області

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2022/2021		2023/2022	
				абс. відх., млн. грн.	темپ приросту, %	абс. відх., млн. грн.	темп приросту, %
Податок на доходи фізичних осіб	4129,7	3008,3	2264,0	-1121,4	-27,15	-744,3	-24,74
Податок на прибуток підприємств	103,1	10,7	17,0	-92,4	-89,62	+6,3	+58,88
Рентна плата та плата за використання інших при-родних ресурсів	32,8	21,6	6,4	-11,2	-34,15	-15,2	-70,37
Акцизний податок	404,0	84,5	56,9	-319,5	-79,08	-27,6	-32,66
Податок на майно	802,7	194,1	90,9	-608,6	-75,82	-103,2	-53,17
Єдиний податок	887,3	440,7	284,9	-446,6	-50,33	-155,8	-35,35
Збір за місця для паркування транспортних засобів	0,2	0,0	0,0	-0,2	-100,00	0,0	0,00
Туристичний збір	6,6	0,3	0,0	-6,3	-95,45	-0,3	-100,00
Екологічний податок	6,0	2,4	1,6	-3,6	-60,00	-0,8	-33,33
Разом податкових надходжень	6372,4	3762,6	2721,7	-2609,8	-40,95	-1040,9	-27,66

Джерело: складено авторами за даними джерел [3]

Дані таблиці 2 свідчать, що в умовах війни обсяги податкових надходжень, мобілізованих до місцевих бюджетів Херсонської області, щороку знижуються, причому доволі значними темпами: у 2022 році – на 2609,8 млн. грн., або 40,95%; у 2023 році – на 1040,9 млн. грн., або 27,66%. Закцентуємо увагу, що темпи скорочення місцевих податків і зборів значно перевищують інтенсивність зниження загальних податкових надходжень місцевих бюджетів Херсонської області.

Особливий режим формування місцевих бюджетів в умовах воєнного стану вніс певні зміни у пріоритетність податкових джерел їх утворення. В таблиці 3 розглянемо структуру податкових надходжень місцевих бюджетів Херсонської області в період, що передував повномасштабному вторгненню РФ, та в умовах війни.

Таблиця 3

Структура податкових надходжень місцевих бюджетів Херсонської області

Показник	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага,%	сума, млн. грн.	питома вага,%
Податок на доходи фізичних осіб	4129,7	64,81	3008,3	79,95	2264,0	83,18
Податок на прибуток підприємств	103,1	1,62	10,7	0,28	17,0	0,62
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	32,8	0,51	21,6	0,57	6,4	0,24
Акцизний податок	404,0	6,34	84,5	2,25	56,9	2,09
Податок на майно	802,7	12,60	194,1	5,16	90,9	3,34
Єдиний податок	887,3	13,92	440,7	11,71	284,9	10,46
Збір за місця для паркування транспортних засобів	0,2	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00
Туристичний збір	6,6	0,10	0,3	0,01	0,0	0,00
Екологічний податок	6,0	0,09	2,4	0,06	1,6	0,06
Разом податкових надходжень	6372,4	100,00	3762,6	100,00	2721,7	100,00

Джерело: складено авторами за даними джерел [3]

Дані таблиці 3 свідчать, що в період протистояння повномасштабній російській агресії домінуючим джерелом формування місцевих бюджетів Херсонської області залишається податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО), причому його питома вага в структурі податкових надходжень стрімко зростає: 2021 рік – 64,81%; 2022 рік – 79,95%; 2023 рік – 83,18%. Хоча номінальні обсяги ПДФО з початком повномасштабного вторгнення поступово скорочуються, все одно вони є значними, адже забезпечені податком, який утримується, насамперед, із заробітних плат працівників бюджетної сфери Херсонської області (навіть при дистанційному форматі роботи), а також з грошового забезпечення військовослужбовців і представників силових структур.

Таким чином, у 2023 році сукупна частка решти (за виключенням ПДФО) податкових надходжень до бюджетів регіону не перевищує 17%. І хоча єдиному податку і податку на майно вдалося зберегти відповідно другу та третю позиції у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів Херсонської області, їхня питома вага поступово скорочується:

- єдиний податок: 2021 рік – 13,92%; 2022 рік – 11,71%; 2023 рік – 10,46%;
- податок на майно: 2021 рік – 12,60%; 2022 рік – 5,16%; 2023 рік – 3,34%.

Місцеві збори в умовах війни до місцевих бюджетів Херсонської області не надходять.

В таблиці 4 розглянемо структуру системи місцевого оподаткування у складі податкових надходжень місцевих бюджетів Херсонської області.

Таблиця 4

Структура місцевого оподаткування у складі податкових надходжень місцевих бюджетів Херсонської області

Показник	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага,%	сума, млн. грн.	питома вага,%
Податок на майно	802,7	47,31	194,1	30,56	90,9	24,19
Єдиний податок	887,3	52,29	440,7	69,39	284,9	75,81
Збір за місця для паркування транспортних засобів	0,2	0,01	0,0	0,00	0,0	0,00
Туристичний збір	6,6	0,39	0,3	0,05	0,0	0,00
Разом місцевих податків і зборів	1696,8	100,00	635,1	100,00	375,8	100,00

Джерело: складено авторами за даними джерел [3]

Дані таблиці 4 свідчать, що фіскальне значення системи місцевого оподаткування при формуванні бюджетних ресурсів органів місцевого самоврядування Херсонщини в умовах війни стрімко знижується.

Ключовою складовою системи місцевого оподаткування Херсонської області залишається єдиний податок. Попри значне скорочення його обсягів в умовах воєнного стану (в 2022 році – вдвічі; у 2023 році – втричі порівняно з 2021 роком), його питома вага серед місцевих податків та зборів поступово зростає: 2021 рік – 52,29%; 2022 рік – 69,39%; 2023 рік – 75,81%.

Суттєве зменшення обсягів надходжень єдиного податку пов'язане зі значним скороченням ділової активності малого і середнього підприємництва через тимчасову окупацію значної території Херсонської області, ведення активних бойових дій, релокацію бізнесу в умовно безпечні регіони України, вимушену міграцію населення. Так, у 2022 році припинили діяльність 4925 фізичних осіб-підприємців, зареєстрованих на території Херсонської області; у 2023 році – ще 4172 осіб. Крім того, в період з 1 квітня 2022 року до 1 серпня 2023 року ФОП – платники єдиного податку першої та другої груп мали право не сплачувати єдиний податок. Зменшення надходжень єдиного податку від четвертої групи платників пов'язане з тимчасовою окупацією російськими військами значної частини сільськогосподарських угідь і тривалим процесом розмінування земельних ділянок на звільнених територіях.

Податок на майно складав у 2021 році майже половину надходжень від системи місцевого оподаткування до місцевих бюджетів Херсонської області – 47,31%. Разом з тим, тимчасова окупація значної частини нашого регіону істотно скоротила обсяги надходжень цього податку (в 2022 році – в 4 рази; у 2023 році – в 9 разів порівняно з 2021 роком). Відповідно, суттєво зменшилася і його питома вага в структурі мобілізованих місцевих податків і зборів: у 2022 році – до 30,56%; у 2023 році – до 24,19%.

Частка місцевих зборів в системі місцевого оподаткування Херсонської області у 2021 році не перевищувала 0,4%. В умовах війни зазначені збори не справляються.

В таблиці 5 розглянемо структуру податку на майно, мобілізованого на території Херсонської області у 2021-2023 роках, адже він має три вагомі складові, які до 2015 року функціонували, як окремі податки.

Таблиця 5

Структура податку на майно, мобілізованого на території Херсонської області

Показники	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	125,0	15,57	46,6	24,01	22,9	25,19
Транспортний податок	2,7	0,34	0,8	0,41	0,5	0,55
Плата за землю	675,0	84,09	146,7	75,58	67,5	74,26
Разом податок на майно	802,7	100,00	194,1	100,00	90,9	100,00

Джерело: складено авторами за даними джерел [3]

Дані таблиці 5 свідчать, що домінантне значення у структурі надходжень податку на майно має така його складова як плата за землю. Разом з тим, частка цього елемента майнового оподаткування у Херсонській області протягом 2021-2023 років поступово зменшується. Натомість, зростає частка податкових надходжень від оподаткування нерухомості: 15,57%; 24,01%; 25,19% загального обсягу майнового оподаткування відповідно. Третя складова системи майнового оподаткування Херсонської області, а саме: транспортний податок, забезпечує вкрай низькі надходження до місцевих бюджетів.

Акцентуємо увагу, що в умовах війни всі складові податку на майно, мобілізованого до місцевих бюджетів Херсонської області, мають тенденцію до стрімкого зниження, що стало наслідком, у тому числі, змін та доповнень, внесених до Податкового кодексу України на період дії воєнного стану [4].

Мова йде, по-перше, про зміни до пп. 69.22 п. 69 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, про ненарахування і несплату податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, щодо таких об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості:

- розташованих на територіях активних бойових дій чи на тимчасово окупованих рф територіях України;
- знищених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією рф проти України;

- пошкоджених (таких, що потребують реконструкції чи реставрації, капітального ремонту) через бойові дії, терористичні акти, диверсії, які були спричинені збройною агресією росії проти України [4].

По-друге, на період з 1 березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком, у якому припинено або скасовано воєнний стан, не нараховується та не сплачується плата за землю за:

- земельні ділянки, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії,
- земельні ділянки, що розташовані на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями рф;

– земельні ділянки, визначені обласними військовими адміністраціями як засмічені вибухонебезпечними предметами та/або на яких наявні фортифікаційні споруди. Зазначимо, що тільки на деокупованих територіях Херсонської області розмінуванню підлягає майже 7 тис. км кв. [5, с. 216].

Вказане положення розповсюджується на:

- земельні частки (паї) та земельні ділянки, що перебувають у приватній власності;
- земельні ділянки, які перебувають у користуванні на праві постійного користування;
- орендовані земельні ділянки державної та/або комунальної власності.

Крім того, за 2022 та 2023 роки не нараховувалося та не сплачувалося загальне мінімальне податкове зобов'язання за такі земельні ділянки [4].

Третім чинником зменшення податкових надходжень до місцевих бюджетів від майнового оподаткування стало скорочення в умовах війни елітного автопарку, зареєстрованого у Херсонській області, який підпадає під оподаткування транспортним податком.

Підсумовуючи, зазначимо, що російська військова агресія значно знизила фіскальну ефективність місцевого оподаткування в Херсонській області та скоротила обсяги надходжень місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів регіону. Крім того, лібералізація оподаткування в період війни, як зазначають О. Кузьменко та В. Чорна, є вимушеним антикризовим заходом [6, с. 54], який істотно скорочує локальні податкові надходження на деокупованих територіях.

Висновки

Основними проблемами, які значно знижують фіскальну ефективність місцевих податків і зборів в Україні, є такі: по-перше, нерівномірний розвиток регіонів та обмежена податкова база в сільських і депресивних територіях, що продукують фінансову залежність від державних трансфертів для багатьох громад; по-друге, адміністрування місцевих податків потребує вдосконалення, зокрема через автоматизацію процесів, забезпечення прозорості та покращення обліку платників податків; по-третє, відсутність дієвого механізму контролю за сплатою податків обмежує можливості територіальних громад у зборі потенційних доходів.

Повномасштабне вторгнення РФ внесло негативні коригування у механізм функціонування системи місцевого оподаткування, особливо на деокупованих територіях та в громадах, наближених до лінії бойового зіткнення. Вирівнювання істотного «просідання» надходжень місцевих податків і зборів в період повоєнного відновлення – процес довготривалий, адже тільки розмінування всіх територій України може зайняти більше п'яти років. Тому в середньостроковій перспективі не варто очікувати значних надходжень єдиного податку від платників четвертої групи та плати за землю до місцевих бюджетів громад, які постраждали від російського вторгнення. Аналогічна тенденція очікується і щодо податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, адже доволі велика кількість об'єктів житлової та нежитлової нерухомості зруйнована і не підлягає відновленню.

Відродження малого та середнього бізнесу (а отже, – сплата єдиного податку) залежить, насамперед, від сальдо міграційних процесів. Значна кількість фізичних осіб, які до повномасштабної російської агресії займалися підприємницькою діяльністю, поступово асимілюють на нових місцях проживання, адаптуючись до умов нової країни або іншого регіону України, налагоджують нові родинні та соціальні зв'язки і не планують повернення.

Місцеві збори, передбачені Податковим кодексом України, обумовлюють мізерні надходження і не відіграють суттєвої ролі у забезпеченні органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами.

Отже, чинна система місцевого оподаткування в період повоєнного відновлення має бути істотно реформатована, адже у діючому форматі вона неспроможна забезпечити достатні бюджетні ресурси для розбудови деокупованих та постраждалих від бойових дій територій. Саме оптимізація місцевих податків і зборів повинна стати ключовим чинником стимулювання регіональної економіки.

Окрему увагу слід приділити підтримці постраждалих суб'єктів підприємницької діяльності. Наприклад, реструктуризація податкових боргів суб'єктів малого та середнього бізнесу, які зазнали втрат під час окупації або внаслідок ведення бойових дій, може допомогти їм повернутися до активної діяльності. Також можна розглянути можливість запровадження цільових місцевих податків, надходження від яких будуть спрямовані на відновлення критичної інфраструктури, такої як лікарні, школи та житловий фонд.

Таким чином, розвиток місцевого оподаткування на деокупованих та постраждалих від бойових дій територіях, у тому числі Херсонської області, має бути спрямований на досягнення балансу між стимулюванням економічного відновлення і забезпеченням соціальної підтримки. Для цього необхідна координація зусиль органів державної влади та місцевого самоврядування, а також міжнародних партнерів.

Список використаної літератури

1. Славкова А. А. Податкові надходження в доходах місцевих бюджетів України та їх фіскальний потенціал. *БізнесІнформ*. 2024. № 2. С. 210-220.
2. Звітність про виконання Зведеного бюджету України. *Open Budget*. URL: <https://openbudget.gov.ua> (дата звернення: 21.11.2024).

3. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні. *Сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 21.11.2024).
4. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 01.12.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 06.12.2024).
5. Дуб А. Р., Мединська Т. В. Податкова політика в умовах війни та її вплив на формування доходів місцевих бюджетів. *Проблеми економіки*. 2022. № 4. С. 214-221.
6. Кузьменко О. В., Чорна В. Г. Особливості сплати підприємствами місцевих податків під час дії правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 78. Ч. 2. С. 54-59.

References

1. Slavkova A. A. (2024). Podatkovi nadkhodzhennia v dokhodakh mistsevykh biudzhetiv Ukrainy ta yikh fiskalni potentsial [Tax revenues in the revenues of local budgets of Ukraine and their fiscal potential]. *BiznesInform – BusinessInform*, vol. 2, pp. 210-220.
2. Zvitnist pro vykonannia Zvedenoho biudzhetu Ukrainy [Reporting on the execution of the Consolidated Budget of Ukraine]. *Open Budget*. Available at: <https://openbudget.gov.ua> (accessed: November 21, 2024).
3. Valovyi vnutrishnii produkt (VVP) v Ukraini [Gross domestic product (GDP) in Ukraine]. *Website of the Ministry of Finance of Ukraine*. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (accessed: November 21, 2024).
4. Podatkovi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. # 2755-VI [Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 02.12.2010 r. # 2755-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed: December 6, 2024).
5. Dub A. R., Medynska T. V. (2022). Podatkova polityka v umovakh viiny ta yii vplyv na formuvannia dokhodiv mistsevykh biudzhetiv [Tax policy in the conditions of war and its impact on the formation of local budget revenues]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, vol. 4, pp. 214-221.
6. Kuzmenko O. V., Chorna V. H. (2023). Osoblyvosti splaty pidpriemstvamy mistsevykh podatkov pid chas dii pravovoho rezhymu voiennoho stanu [Peculiarities of payment of local taxes by enterprises during the martial law regime]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Pravo» – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series 'Law'*, vol. 78 (2), pp. 54-59.